

जयतिस्वपरानंदः परानंदनृकेसरी यत्कृपालवलेशेन श्रीधरः सत्कृतिः कृती ॥ १ ॥ ईक्षतामिच्छया संतः क्षमंतां ममसाहसम् मया हि स्वीयबोधाय कृतमेतन्न सर्वतः ॥ २ ॥ एकविंशे क्रियाज्ञानभक्तिष्वनधिकारिणाम् कामिनां द्रव्यदेशादिगुणदोषाः प्रपञ्चिताः ॥ ३ ॥ तदेवंगुणदोषव्यवस्थार्थं योगत्रयमुक्तम् तत्र ज्ञानभक्तिसिद्धानां किञ्चिद्गुणदोषौ साधकानां तु प्रथमतो निवृत्तिकर्मनिष्ठानां यथाशक्ति नित्यनैमित्तिकं कर्मसत्त्वशोधकत्वाद्गुणः तदकरणं निषिद्धकरणं च तन्मलीमसकरणत्वाद्दोषः तन्निवर्तकत्वाच्च प्रायश्चित्तगुणः विशुद्धसत्त्वानां तु ज्ञाननिष्ठानां ज्ञानाभ्यासएव सिद्धिहेतुत्वाद्गुणः भक्तिनिष्ठानां पुनः श्रवणकीर्तनादिभक्तिरेव गुणः तद्विरुद्धं सर्वमुभयेषां दोषइत्युक्तम् इदानीं ये तु न सिद्धानापि साधकाः किंतु केवलं काम्यकर्मप्रधानाः तेषां सकलगुणदोषान् प्रपञ्चयिष्यन्नादौ तानतिबहिर्मुखांनिदति यएतानिति मत्पथः मदुक्तमार्गान् क्षुद्रान् तुच्छान् चलैः अस्थिरैः प्राणैर्देहवायुभिर्निद्रियैर्वा जुषंतः सेवमाना भवंति ते संसरंति निखिलगुणदोषभाक्तेन नाना योनीः प्रामुवंतीत्यर्थः ॥ १ ॥ ननु तैरेव कर्मभिः केचिद्गुणदोषभाजः के

श्रीभगवानुवाच यएतान्मत्पथो हित्वा भक्तिज्ञानक्रियात्मकान् ॥ क्षुद्रान् कामांश्चलैः प्राणैर्जुषंतः संसरंति ते ॥ १ ॥ स्वेस्वेऽधिकारे यानिष्ठासगुणः परिकीर्तितः ॥ विपर्ययस्तु दोषः स्यादुभयोरेष निश्चयः ॥ २ ॥ शुद्ध्यशुद्धी विधीयेते समानेष्वपि वस्तुषु ॥ द्रव्यस्य विचिकित्सार्थं गुणदोषौ शुभाशुभौ ॥ ३ ॥ धर्मार्थं व्यवहारार्थं यात्रार्थं मिति चानघ ॥ दर्शितोऽयं मया चारो धर्ममुद्धृतां धुरम् ॥ ४ ॥ भूम्यं ब्वग्न्यनिलाकाशाभूतानां पञ्चधा तवः ॥ आब्रह्मस्थावरादीनां शारीरा आत्मसंयुताः ॥ ५ ॥

चिन्नेतिकुतो वैषम्यं न ह्यग्निना केचित्प्यंते केचि

न्नेति संभवति तत्राह स्वेस्वइति अधिकारभेदेन कल्पितौ गुणदोषौ न वस्तुनिष्ठाविति भावः ॥ २ ॥ तदाह शुद्ध्यशुद्धी इति विचिकित्सार्थं योग्यमयोग्यं वेति संदेहद्वारा स्वाभाविकप्रवृत्तिप्रतिबंधार्थमित्यर्थः तत्र शुद्ध्यशुद्धी योग्यत्वायोग्यत्वे गुणदोषौ तन्निमित्तोपादेयत्वानुपादेयत्वेषु शुभाशुभौ तन्निमित्तावर्थानर्थौ ॥ ३ ॥ तत्र शुद्ध्यशुद्धी धर्मार्थं शुद्धेन धर्मः अशुद्धेनाधर्मइति गुणदोषौ व्यवहारार्थम् अशुद्धावपिराजादीनां व्यवहारदर्शनाद्युपादेयं नान्यदिति शुभाशुभौ यात्रार्थं दोषत्वेऽप्यापत्सु शरीरनिर्वाहमात्रोपादानेन पापम् अधिकोपादाने तु पापमिति मयामन्वादि रूपेण धर्मरूपां धुरंभारं कर्मजडानामित्यर्थः ॥ ४ ॥ शुद्ध्यशुद्धी प्रपञ्चयिष्यन् वेदोक्तत्वेन तदभिनिवेशो मा भूदिति समानेष्वपि वस्तुष्वित्युक्तं तत्प्रपञ्चयति भूमीति त्रिभिः भूतानां प्राणिनाम् धारयंतीति धातवः कारणानि शारीराः शरीरारंभकाः देहतः साम्यमुक्तं जीवतोऽप्याह आत्मसंयुता इति ॥ ५ ॥